

Лекція 3

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Інформаційні ресурси: поняття, зміст.
2. Загальна характеристика національних інформаційних ресурсів.
3. Інформаційні ресурси підприємств.

1.Інформаційні ресурси: поняття, зміст

У сучасному суспільстві інформація стає найбільш важливою цінністю, а індустрія отримання, обробки і трансляції інформації – провідною галуззю діяльності, куди з кожним роком вкладають все більш значні капітали. Інформатизація суспільства виступає одним з вирішальних чинників модернізації економіки на ринкових засадах і запорукою інтеграції України в світове співтовариство. Інформаційна сфера, зокрема інформаційні ресурси, за сучасних умов стають системоутворюючим фактором життя і діяльності суспільства й держави. Розвиток інформаційної сфери все більше впливає на політичну, економічну, соціокультурну, оборонну, інші складові розвитку суспільства й держави, забезпечення національної безпеки в сучасних умовах.

Стаття 17 Конституції України визначає: “Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу”. Таким чином наша держава дає зрозуміти, що її інформаційне поле повинно бути захищеним і це завдання є одним із найголовніших завдань держави, оскільки інформація – це зброя будь-якої спільноти.

Хто володіє інформацією, той володіє світом – це відома фраза, яка підтверджує значущість інформації та її силу. Оскільки інформація (знання) може використовуватись як найбільш ефективний засіб забезпечення національних інтересів та розв’язання протиріч у різних сферах державної та суспільної діяльності, що породжує специфічну боротьбу засобами інформаційного впливу.

Загроза впливу іншої сторони на інформаційну інфраструктуру іншої країни, інформаційні ресурси, на суспільство, свідомість, підсвідомість особистості, з метою нав’язати державі бажану (для іншої сторони) систему цінностей, поглядів, інтересів і рішень у життєво важливих сферах суспільної й державної діяльності, керувати їхньою поведінкою і розвитком у бажаному для

іншої сторони напрямку несе головну інформаційну загрозу національній безпеці.

Інформаційні ресурси – це документи і масиви документів в інформаційних системах: бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, депозитаріях, музейних сховищах та ін.

Існують інформаційні ресурси:

1) **інформаційні ресурси спільного користування** – сукупність інформаційних ресурсів державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек, а також комерційних центрів, фірм, організацій, які займаються науково-технічною діяльністю і з власниками яких укладено договори про їх спільне використання;

2) **інформаційні ресурси науково-технічної інформації** – систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації: книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації, зафіксовані на паперових чи інших носіях.

Найбільш універсальне визначення інформаційного ресурсу міститься в Законі України “Про національну програму інформатизації”. Згідно зі ст. 1 Закону, **інформаційний ресурс** – це сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

2. Загальна характеристика національних інформаційних ресурсів

Інформаційні ресурси поділяються за значимістю на *національні та державні*.

Національні інформаційні ресурси – це вся належна Україні інформація, включаючи окремі документи і масиви документів, незалежно від змісту, форми, часу і місця їх створення, форми власності, а також кінцеві результати інтелектуальної, творчої діяльності, зафіксовані на будь-яких носіях інформації, доступні для використання особою, суспільством і державою через засоби масової інформації та телекомунікації, архіви, бібліотеки, музеї, фонди, банки даних, публічні виступи, художньо-виконавську діяльність тощо.

Національні інформаційні ресурси формують з *інформаційних продуктів і інформаційних технологій* різних форм власності.

Державні інформаційні ресурси – це систематизована інформація, що є доступною за допомогою інформаційних технологій, право на володіння,

використання або розпорядження якою належить державним органам, військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, державним підприємствам, установам та організаціям, а також інформація, створення якої передбачено законодавством та яка обробляється фізичними або юридичними особами відповідно до наданих їм повноважень суб'єктами владних повноважень. Державні інформаційні ресурси є складовою національних інформаційних ресурсів та мають споживчу цінність, а саме: політичну, економічну, наукову, освітню, соціокультурну, оборонну, ринкову, історичну, інформаційну тощо.

Залежно від права власності до складових національних інформаційних ресурсів можна віднести:

- інформаційні ресурси держави;
- інформаційні ресурси інших суб'єктів інформаційної діяльності.

Державні інформаційні ресурси можуть бути розділені на дві групи:

1) інформаційні ресурси, призначені для вирішення завдань конкретного органу управління певної ланки;

2) інформаційні ресурси, орієнтовані на зовнішнього користувача.

До державних інформаційних ресурсів висуваються **вимоги** щодо:

- актуальності та достовірності наведених у них даних;
- вичерпної повноти інформаційних джерел;
- компактності викладу;
- оперативності пошуку.

Державні інформаційні ресурси мають типову структуру: обов'язкову – основну частину і вихідні дані; факультативну – довідково-бібліографічний апарат і додаткову інформацію.

В умовах впровадження *електронного урядування* надзвичайної ваги набувають **державні електронні інформаційні ресурси**. Першочерговими завданнями щодо *державних електронних інформаційних ресурсів* є:

- створення та ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів, зокрема реєстрація та облік державних електронних інформаційних ресурсів, формування і забезпечення доступності інформації про склад, розміщення і умови використання електронних інформаційних ресурсів;

- систематизація, забезпечення доступу до наявних державних електронних інформаційних ресурсів та їх актуалізація;

- формування та забезпечення ефективного використання державних електронних інформаційних ресурсів органами державної влади;

- вдосконалення нормативно-правової бази, зокрема визначення порядку і умов користування, оплати робіт, пов'язаних з формуванням, використанням та захистом державних електронних інформаційних ресурсів;
- координація діяльності органів державної влади та підприємництва (бізнесу) у сфері формування, використання та захисту державних електронних інформаційних ресурсів.

Встановлено *правові та організаційні засади проведення оцінки стану захищеності державних інформаційних ресурсів* в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, утворених відповідно до законів України, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності.

3. Інформаційні ресурси підприємств

Під впливом масштабного розвитку інформації відбулися зміни трудової діяльності людини, господарської та інших видів діяльності юридичних суб'єктів, суспільних відносин. Серед **основних характеристик** таких змін можна назвати:

- відбулось скорочення часу у циклах управління та виробництва за рахунок інформатизації та автоматизації їх процесів;
- засобами виробництва стала комп'ютерна техніка, яка дозволила спростити процес вироблення продукції, а комп'ютерні технології зумовили мінімізацію участі людини в ньому і тим самим зменшили собівартість продукції;
- стала можливою технологічна і географічна інтеграція у всіх сферах життєдіяльності: економічній, суспільній, освітній, військовій та ін., наукові здобутки можуть швидко перетворюватись у реальні технології, засоби, поведінку, а можливості регіонів чи навіть країн оптимально поєднуватись для вирішення актуальних завдань життєдіяльності;
- підвищилась надійність технологій, заснованих на штучному інтелекті і запроваджених в управлінні та виробництві;
- відбулось становлення та розвиток єдиного інформаційного простору як певної сукупності інформаційних ресурсів та інформаційних технологій, які дозволяють використовувати їх у різних видах діяльності різними суб'єктами на основі регульованого доступу;

– розширився світогляд громадян та відбулось удосконалення їх інформаційної культури, з'явилась можливість застосування отриманих з інформаційних мереж знань для забезпечення їх життєдіяльності;

– відбувся перерозподіл видів трудової діяльності, значна її частина перебуває зараз в інтелектуальній сфері, що підвищує інтелектуальний потенціал суспільства і вимагає уточнення напрямів його подальшого розвитку;

– інформаційні зміни створили передумови для суттєвих перетворень в економіці, де вирішальну роль в економічній діяльності буде відігравати інформація і її технології.

Гострота взаємовідносин суб'єктів господарювання зумовлює їх до використання у своїй діяльності не лише інформаційних технологій так званого мирного співіснування, а і технологій інформаційної конкуренції, інформаційного суперництва та інформаційного протиборства, аж до інформаційної війни.

Проблеми, які обумовлює інформаційний розвиток та сучасний стан інформатизації суспільства:

– створення інформаційних технологій впливу та комп'ютерних програм для проникнення і руйнування електронної інформації;

– специфічне використання інформаційних продуктів та специфічну поведінку в інформаційному просторі (дискредитація, дезінформація, компрометація, промислове шпигунство, ідеологічні та інформаційні диверсії).

Інформаційний розвиток не лише зумовив значне *зростання обсягів інформації*, швидкості її зміни та приборк кордони її поширення, а і суттєво поновив інструменти застосування інформації, насамперед *інформаційні технології*. Характерною рисою сьгоднішніх інформаційних технологій є проникнення їх практично до всіх сторін життєдіяльності суспільства.

Адаптація суб'єктів господарювання до умов інформаційного суспільства має передбачати обов'язкове виконання наступних завдань:

– постійний пошук необхідної інформації і формування власного інформаційного ресурсу;

– врахування неоднозначної структури та якості інформації, що перебуває в інформаційному середовищі, готовність до її постійного аналізу;

– використання сучасних інформаційних технологій та досягнення інформаційного розвитку у виробничому процесі;

– здатність ефективно захищати свій інформаційний ресурс, готовність до протидії інформаційному впливу та підтримання на необхідному рівні свого іміджу;

- забезпечення інформаційного впливу на ринок з метою формування позитивних перспектив свого розвитку;
- оволодіння методами здійснення інформаційного протиборства та інформаційної війни, забезпечення виживання в умовах їх проведення;
- збереження інформаційної інфраструктури в умовах проведення актів кібертероризму.

Рис.2. Інформаційні технології, що застосовуються в господарській діяльності.

Отже, виконання зазначених завдань не може носити епізодичний характер. Тобто, суб'єкти господарювання, з метою забезпечення свого виживання на ринку мають виділити інформаційну роботу в окремий, самостійний напрямок їх діяльності, яка має виконуватись постійно і виступає обов'язковим видом забезпечення їх бізнесу. Такі вимоги сучасного стану інформаційного розвитку.

📖 Список рекомендованої літератури

1. Конституція України : Закон України від 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 181.

3. Стратегії розвитку України : теорія і практика; за ред. О.С. Власюка. К.: НІСД, 2002, 864 с.
4. Шпакова О. Політика інформаційної безпеки в Україні: правовий базис. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2008. Вип.65 (Ч. 1). С. 242-249.
5. Соснін О.В. Національні інформаційні ресурси : проблеми визначення і розуміння. *Стратегічна панорама*. 2004. № 4. С. 141-146.
6. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 1998 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27-28. Ст. 182.
7. Про Державну службу спеціального зв'язку та захист інформації України: Закон України від 23 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. ст.258.
8. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
9. Юдін О.К., Бучик С.С. Концептуальний аналіз уразливості державних інформаційних ресурсів. *Наукоємні технології*. 2013. № 3(19). С. 299-304.
10. Зубок М. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності. К.: ГНОЗІС, 2015. 216 с.
11. Приймак Ю.Ю. Національні інформаційні ресурси – джерело державних інформаційних продуктів та послуг. *Державне управління : теорія та практика*. 2009. № 2. URL: www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Priymak.pdf